

Tribuna Nouă

Redacția str.
Românului 18
Administrația:
Piața Avram
Iancu 7.
Arad.

an al Partidului Național-Liberal.

Anul VI. — N-rul 21

Apare de două ori pe lună sub conducerea unui comitet

Arad, 3 Noemvrie 1929.

După un an...

Cela ce se petrece în lagărul guvernamental este semnificativ. Pe deasupra acelei „perfecte armonii” dintre latura țărănistă și națională, cântată pe diferite coarde și atât de des, disensiunile au început să apară, ambițiile să iasă la iveală și gurile ținute prea mult închise, grație faimei autorității morale, intrupată de șeful guvernului, și au desfăcut buzele lăsând să se intrevadă, rânjetul caracteristic maxilarelor gata să muște: mușcătură de colegi „în deplină armonie”.

Până la recenta complectare a Regenței, trebuie să recunoaștem, laudata complectă armonie dintre membrii guvernului și dintre majorități, deși cunoscută de câțiva inițialiți în situațiunea ei reală, nu trecuse în domeniul public, adică se credea încă de către mulțime în existența unui guvern care lucrează unitar și fără nici o urmă de neînțelegere.

Ultimile evenimente doboară însă, cu o ușurință pe care drept s-o spunem, nu ni-o închipuim așa de rapidă, tot piedestalul de forță morală pe care se fixase câțiva zeci de guvernări de astăzi. Și odată, axă aceasta, prin care și împrejurul căreia, pivota întreg guvernul și majoritățile, deteriorată, deștinată sub toate raporturile începe: ies la iveală ambițiile tăcute până acum, invidiile apar, surda și ascunsă de până acum neînțelegere dintre țărăniști—regășeni, se răsună cuvântul tocmai contra acelor care au inventat termenul — și naționali — ardeleni, devine public cunoscută, încep reciproc sabotări între ambele nuanțe guvernamentale, înfine se descoperă sub toate formele soliditatea partidului care se pretinde cu orice preț al doilea partid de guvernământ.

Nu am reține această situațiune existentă între conducătorii de astăzi dacă ea nu ar confirma prezicerile noastre asupra mult afișatei țării morale și unității desăvășite a partidului dela căma țării, forță morală și unitate „perfectă”, înfățișată poporului în cei 10 ani de opoziție ca chezașia hotărâtă, a unei putințe de guvernare, dela care țara urma să aștepte toate minunile posibile. Și totuși, nu a trecut un an ca să se macine așa de complect toate speranțele pe care o americanăscă propagandă desfășurată, a făcut să se ivească în mințile multor oameni cinstiți, convingerea unei înlăturări grabnice și imediate a tuturor nevoilor inerente epocii de refacere sub toate raporturile, în care ne găsim.

Și nu se poate spune că conducătorii partidului care a dat guvernul actual nu știu dinainte necesitatea unei perioade în timp, pentru reîntoarcerea la normal. A crede altfel ar însemna, că dacă nu a fost rea credința la mijloc atunci a fost altceva, care nu ar putea justifica în acest caz, pretențiunea de a cere conducerea țării.

Este posibil? Atunci când în toate

marile și micile țări din Europa se statornicea o politică bazată pe o ascensiune neforțată adică lentă a situațiunii precare economice, pe o evoluție a acestel politici, eșalonată pe un șir de ani, spre a da o garanție de soliditate construcțiunii care se ridică. Este posibil, să ne convingem de buna credință a partidului dela guvern care a cerut puterea, afișând posibilitatea unei refaceri dela o zi la alta după o înfașăblă rețetă pe care numai acest partid o posedă?

Desigur, glasul vestitor de bucurii imediate însă cu nimic justificate, cerește mai ușor urechi ascultătoare și își apropie mal repede mințile doritoare de astfel de stări decât acel care rostește, fără să promită, necesitatea fixării mal întâi a unei temelii solide, fixare care cere timp, pentru ca apoi însă, clădirea proprie zisă să se ridice fără teama că va putea cândva fi năruită. Este omenește să fie așa. Insa, implacabilă, sosește ziua socotelilor, ziua verificării. A sosit. arătați acum, cinstiți conducători, ce s-a făcut până în prezent? Pentru că nu este plată mal prompt cerută decât aceia reclamată de mulțimea care și-a pus în câțiva provisor zel, toată înșelota ei nădejde.

Explicați-vă acum Țărani — agricultura — negustorul — comerțul — meseriașul și fabricantul — industria — funcționarul, intelectual, toți vă roagă frumos să predați socotelile unui an de lucru. Este un moment greu, înțelegem, însă este o obligațiune dela care nu vă puteți abate. Este obligațiunea cerută de un sfârșit de an, și orice bilanș care se ascunde este dela început suspect. Prin urmare vorbiți.

Știu ce veți răspunde. Pe deja de mult rostite tonuri se va afirma „groaznică” situațiune moștenită, nebdănită atunci când ați luat conducerea țării, că acestui fapt se datorește imposibilitatea de a aduce mult promisa imediată îndreptare, că înfine dacă situațiunea aceasta ar fi fost dinainte cunoscută nu ați fi luat în felul arătat răspunderea remedierii ei imediate.

(Continuarea în pag. 11)

Marea întrunire dela 8 Noemvrie.

În ziua de 8 Noemvrie a. c. va avea loc în Arad congresul partidului național-liberal. Vor participa numeroși delegați dela centru în frunte cu dnl. I. G. Duca și Dr. C. Angelescu, foști miniștrii. Deasemenea vor veni delegați ai organizațiilor noastre din întreg județul Arad și dela Oradea-Mare și Timișoara.

Intrunirea va avea de scop ca să arate situația de astăzi a țării la împlinirea unui an de guvernare național-țărănistă și să arate care este atitudinea partidului liberal față de criza care bătut din ce în ce mai rău țara. Tot cu această ocazie se va alege președintele și delegația permanentă a organizației din Arad.

Congresul va avea loc în sala Teatrului orașenesc și va fi una dintre marile manifestații al partidului liberal.

Față de apropiatul congres general al partidului liberal ce se va ține la 8 Decemvrie la București, congresul dela Arad capătă astfel o deosebită importanță.

Un răspuns — fără diversiuni.

Confrantele „Românul” vrea să răspundă unui articol al nostru din numărul precedent, articol prin care dovedeam că:

1. „Automobilul prefecturii de poliție” — n-am vorbit de al prefecturii județului și aceasta-i face cinste D-lui prefect al județului — „a fost o lună în concediu”.

2. Incadrările de funcționari polițienești au fost făcute la poliția din Arad, în mod arbitrar și prin călcarea legii. Exemplificam aceasta prin câteva nume între care și acela al D-lui R. Giurgiu, actualul secretar al chesturii care, după lege — legea făcută de actualii guvernanși — n-ar avea dreptul să ocupe acest post.

Acestor două afirmațiuni ale noastre vrea să răspundă „Românul”. Vrea, căci de fapt, nu răspunde, ci ocolește chestiunea și-anume:

1. Noi, liberalii, cari am folosit automobilele autorităților în toate împrejurările, în interes personal sau politic, n-avem dreptul să punem prima întrebare.

2. Noi, liberalii, cari am menținut oamenii pe care i-am avut, în poliție

n-avem dreptul să-l atăcăm pe cel actual, al regimului azi la putere.

Ei, să presupunem că „Românul” ar avea dreptate: am folosit automobile și am menținut în posturi funcționari netritați.

Dar guvernul liberal n'a ajuns la putere tipând în gura mare împotriva „luxului” ce face cu automobilele statului și nici legea pentru încadrarea funcționarilor polițienești n-a făcut-o el.

Guvernul economiilor bugetare — a decă național țărănesc — a agitat însă ani de zile chestia automobilelor și când a venit la putere a scos la licitație pe cele vechi și a cumpărat altele noi; iar guvernul „legalității” — adică tot național țărănesc — a făcut, a votat și a promulgat legea încadrării funcționarilor polițienești și când s-o aplice, a călcat-o! A călcat-o așa cum am exemplificat pentru Arad în numărul precedent al ziarului. Ce s-o fi ales din ea în cele încă 70 județe ale țării, D-zeu știe!

Promisiuni călcate, legi călcate, Constituție călcată — regim nou în două cuvinte. Nu-i așa c-am început să ne înțelegem, iubite confrate?

Bătălia dela Predeal.

Cu jertfe mari s'a făcut țara mândră de astăzi. Cel mal bunii fili ai ei au rămas pe câmpiile de luptă, ca prin sângele lor să cimenteze simbolic țara mare ce se înalță.

După retragerea din Ardeal armatele noastre s'au retras pe linia de graniță a Carpaților, în războiul de apărare a pământului strămoșesc. Luptau cu cea din urmă sforțare și energie. Dușmanii noștri și în special Germanii ne atacau cu vestitele lor divizii oțelite în luptele din Apus și înzestrate cu cele mai noi și mai numeroase arme de luptă. Toată ofensiva care trebuia să se producă în toamna anului 1916 asupra Verdunului, într'un nou atac formidabil s'a revărsat din plin asupra noastră. Și noi am rezistat la Jiu, la Olt, la Predeal ca și în pasurile Buzăului la Table Bușii, cu aceea sălbatică îndârjire ca ne venea înconștient din rezistența australiană a strămoșilor noștri în luptă cu Hunii, Tătarii, Turcii în apărarea gliei noastre.

Dușmanul, superior ca număr și ca pregătire tehnică, a fost oprit zile și săptămâni deardând la trecătorile Carpaților. Am avut atunci, în toamna anului 1916, marea bătălie de la Jiu, unde femeile înseși au luat parte alături de soldați la luptă. Dar cea mai îndârjită luptă s'a dat la Predeal. Dușmanii volau să străpungă frontul pentru ca să cucerească cea mai frumoasă și bogată vale a Țării, valea Prahovei.

În adevăr după retragerea din Transilvania, armatele noastre s'au consolidat pe linia vechii frontiere, pe creasta munților la Predeal. Trecătoarea Predealului era cea mai însemnată trecătoare și ea lega și leagă mai ales astăzi Ardealul cu Bucureștii, trecând prin valea Prahovei.

Predealul.

Frumusețea văii Prahovei este vestită în întreaga Europă.

De sus, de pe culmea muntelui la Predeal privirea îmbrățișează Țara

Bârsei spre Nord și spre Sud se întind pierzându-se în zare culmile frumoase ale Bucegilor. Aici la Predeal se ridică înainte de război o frumoasă stațiune climaterică cu vile risipite printre brazi, și tot aici era cea mai mare și mai însemnată gară de graniță. Căci în alte vremuri triste, aici se oprea hotarul României libere.

La Predeal suntem la cea mai mare înălțime a munților. De sus privești spre Nord ca într'o panoramă uriașă satele risipite în depresiunea Țării Bârsei: Timișul de sus, Timișul de jos, Dârste-Săub până departe spre vechiul oraș al coroanei, Brașovul.

Drumul coboară dela Predeal spre Timișul de sus așa de repede cei 1500 metri, încât soseaua duce de serpențină prin pădurea deasă de brad și o mișcare greșită ar fi de ajuns ca să te prăbușească în prăpastia adâncă. Iar linia de drum de fer a trebuit să taie muntele și un tunel străbate dela Predeal-măruntale de granit ale muntelui ca să te scoată la lumină jos la Timiș.

În acest loc s'a dat bătălia cea mare de apărare a văii Prahovei, bătălia dela

Centenarul diecezei Aradului.

— Un veac dela instalarea întâiului episcop român, Nestor Ioanovici. Festivitățile dela Catedrală și Palatul Cultural.

Dum'neacă au avut loc serbările organizate de dieceza Aradului cu ocazia împlinirii unui veac dela instalarea celui dintâi episcop român, Nestor Ioanovici.

Serbările s'au desfășurat într'un mare cadru de serbare națională. Numeroși delegați ai episcopilor din țară cași preoți veniți din întreaga dieceză, au dat Aradului un aspect de mare sărbătoare religioasă.

Te-Deumurile.

La ora 9 a avut loc la biserica din suburbia Gaiu un serviciu religios de pomenire a răposaiților episcopi ce-și dorm somnul de veac acolo. La urmă părintele T. Botiș secretarul Academiei teologice a ținut o interesantă conferință arătând luptele Românilor după unirea religioasă dela 1700, de a-și menține religia lor străbună. Cei din Ardeal s'au adresat la organizațiile episcopale din Vechiul Regat, iar Românii din Banat, Crișana au trebuit să apeleze la Sărbii ortodocși din Carlovitz.

Introducerea însă a limbii sârbești în biserică a nemulțumit pe Români. Ei au cerut stăruitor episcopi de legea și neamul lor încă dela 1814. Dorința lor se realizează abia la 1829, prin instalarea lui Nestor Ioanovici, ca episcop român al Aradului.

La Catedrală, serviciul divin a fost oficiat de către P. S. S. Episcopul Grigorie încunjurat de 12 preoți. Au asistat Dr. min. Aurel Vlad, episcopul R. Clorogariu, V. Goldiș președintele Astrei, Al. Martha, președintele Curții de Apel din Timișoara, corpul profesoral în frunte cu inspectorul șef. D. S. Svuțianu.

A vorbit părintele St. Cloroianu.

Ședința solemnă a Adunării eparhiale dela Palatul Cultural.

La ora 12 a fost deschisă ședința solemnă a Adunării eparhiale, de către P. S. S. episcopul Grigorie al Aradului, în prezența diac. Aurel Vlad, ministrul Cultelor.

P. S. S. episcopul Grigorie, arată ce însemnătate a avut pentru Români instalarea episcopului Nestor Ioanovici în dieceza Aradului. Era un început de afirmare a noastră tocmai aici în aceste părți atât de expuse cotropirii ungurești. Biruința dela 1829 era biruința principiului de viață românească pe care o cereau atunci deocamdată

în Biserica pentruca mai târziu să o revendicăm și pe teren școlar și național. Închină pentru biserica ortodoxă care a fost ocrotitoare poporului românesc și pentru sănătatea M. Sale Regelui Mihai I.

Di. Aurel Vlad ministrul Cultelor și Artelor aduce salutul guvernului și se închină memoriei primului episcop român Nestor Ioanovici. Biserica ortodoxă, care a fost atât de nedreptățită în trecut, a căpătat astăzi înfățișarea pe care o merită. Sub scutul acestei biserici trebuie să se desăvârșească unitatea României Mari și cultura ei.

P. S. S. episcopul Romul Clorogariu, aduce salutul țărănilor din Biharia care au aparținut mai înainte de dieceza Aradului. Un trecut de lupte comune ne unește, căci țărăni bihorienii cereau cu tărie să li se dea la 1815 episcopi de neamul și credința lor și afirmau că nu vor avea pace până nu-i vor căpăta dela împăratul Urează episcopiei Aradului să crească și să sporească moștenirea primită dela înaintașii noștri.

Reprezentanții episcopilor din țară își aduc salutul lor la această serbare urând viață lungă P. S. S. episcopului Grigorie al Aradului, pentru întărirea bisericii ortodoxe.

Di. prof. G. Bogdan-Duică arată meritul Arădanilor care au susținut lupta pentru biserica națională. Biserica ortodoxă este forma în care ne-am menținut. Biserica noastră n'a avut nevoie de alte influențe venite din afară. Urează Arădanilor să continue pe aceasta cale de afirmare a românismului.

Di. General Ioanovici aduce salutul armatei pe armele căreia stă înscrisă formula: Nimic fără Dumnezeu". Cu această credință în suflet au murit soldații noștri care au ridicat prin sângele lor, România Mare.

Di Inspector S. Evuțianu, aduce salutul Școlii românești, iar Di Augustin Lazar și senator C. Teodorescu vorbes: în numele prefecturii și municipiului Arad.

La urmă Di Senator Velici a citit moțiunea redactată de Di V. Goldiș secretarul Consistorului.

Concertul religios.

La ora 5 a avut loc în sala Palatului Cultural un mare concert religios dat de Soc. de cântări „Armo-

Predeal, pe care o comemorăm astăzi. Aici și-au pus toată tăria dușmanii ca să străpungă țara în două.

Mareșalul Falkenheim care conducea operațiile în Transilvania, a însărcinat pe generalul austro-ungar Staabs cu această misiune. Generalul Staabs dispunea de două divizii: una germană, proaspăt venită de pe frontul din Apus; și alta austro-ungară.

Iar noi cu două divizii, una luată de pe frontul din Dobrogea trebuia să apărăm trecătorile munților dela Bran și până la Buzău.

Lupta.

Armatele noastre în retragere au ajuns în ziua de 12 Oct. pe linia de frontieră la Predeal. După planurile mareșalului Falkenheim armata gen. Staabs trebuia să urmărească de aproape pe Români, să nu-l lase să se întărească pe frontieră și să pătrundă deodată în Muntenia prin cele 6 trecători: Bran, Predeal, Predeluș, Bratocea, Tabla Buții și Buzău.

În ziua de 12 Oct. s'a început atacul primei linii de-a lungul graniței. Deoarece Predealul era greu de atacat

din față, dușmanul și-a concentrat atacurile la răsărit de Predeal, asupra muntelui Susaiu, pentru ca să ia Predealul din flanc. În zilele de 12 și 13 Oct. a urmat un bombardament infernal. Tunuri de toate calibrele dela cele mai mici până la marile mortiere aruncau miile de obuze asupra tranșeei noastre săpate în stânca muntelui. Sub ploaia ucigătoare de foc și fier ele au nimic, iar întăriturile lor au fost distruse. În felul acesta prima linie a fost cucerită și dela 17 Oct. se începe bombardamentul asupra gării Predeal, a stațiunii Predeal și a satului numit Predealul de jos. Acest bombardament formidabil a ținut dela 17 Oct. până în ziua de 23 Oct. Toate atacurile dușmanilor au fost respinse. Soldații noștri mureau în tranșeele lor, dar nu cedau un pas.

Însă în ziua de 23 Oct. se dă atacul general cu forțe mari și proaspete. Trupele noastre erau în a zecea zi de luptă neîncetată de apărare.

Coloanele mari dușmane reușesc să străpungă linia de tranșee și să se apropie de linia ferată spre a ocupa gara. Lupta devine piept la piept. Sol-

nia", de sub conducerea prof. At. Lipovan.

Di Gh. Ciuhandu a ținut o foarte interesantă conferință despre viața și însemnătatea lui Nestor Ioanovici, primul episcop român.

Activitatea publicistică a părintelui Ciuhandu merită toată lauda. După lucrările prin care fixează atitudinea bisericii noastre ortodoxe față de uniți și celelalte secte, Dsa a publicat o foarte interesantă monografie tratând câteva aspecte din viața lui Nestor Ioanovici într'o broșură apărută în tipografia Diecezană cu prilejul serbărilor de acum.

Buletinul oficial al diecezei Aradului a apărut într'un număr special cu interesante articole de P. S. S. episcopul Grigorie, episcopul Clorogariu Di Vasilie Goldiș (Trei Făgăreșeni) dr. Gh. Ciuhandu, etc.

Aniversarea episcopiei Aradului a luat forma unei mărețe manifestări românești, slăvindu-se prin biruința Bisericii noastre, biruința însă și a vieții românești în aceste părți crișane

Am avea de făcut numai o singură constatare: că serviciul divin va trebui să fie pe viitor mai scurt pentru ca să se termine cel mai târziu la ora 11.

Ed. g.

(Urmarea din pagina 1-a)

Acest răspuns care de câteva luni a și început să fie dat; cuprinde în el fără nevoia unui alt comentariu, noțiunea pregătirii politicei necesară conducerii unei țări, pe care partidul Domniilor-Voastre o are.

Dar bine, se poate ascunde în buzunarul jiletcei unui partid dela guvern, întreaga situațiune a unei țări fără ca al doilea partid cu pretențiile de guvernare să nu poată avea discernământul acestei situațiuni? Care a fost atunci activitatea de opoziție a aceluia partid? Care a fost rolul lui de controlor al actelor guvernului dacă atunci când ajunge la conducere, afirmă neștiința situațiunii pe care trebuie să domine?

Cade prin urmare această prezumțiune care că a fi transformată în scuză. Și dacă vreți, Domniilor, să cinstiți conducătorii de astăzi, să cunoașteți realitatea, adevărul, atunci trageți cu urechea la șoptele — deocamdată — care se întretale pe toată întinderea țării, și ascultați, ascultați ascultați bine: nu vi se pare că auziți clar, precis, din ce în ce mai insistent, din ce în ce mai tare: „Ne-ați înșelat ne-ați înșelat”.

Chișineu-Criș 29 Octombrie 1929.

Ștefan Popovici.
advocat

Cum primesc învățătorii salariul.

Nu odată am avut ocazia să constat, că muți dintre învățătorii noștri nu se plâng atât de micimea salariului, cât de primirea neregulată al lui. Trist dar foarte adevărat! Cu toate că sunt dispoziți în temeiul cărora salariile funcționarilor publici, — în consecință și ale învățătorilor, sunt a se plăti în 20 ale lunii. În rare cazuri, mai ales în județul nostru, dacă s'au putut executa cu promptitudine aceste dispozițiuni.

Două sunt cazurile cari contribuiesc la plățirea neregulată a salariilor învățătorilor. Am zis: statutele de plată și reaua gospodărie a percepțiilor și a Administrațiilor Financiare. Sistemul de a se achita salariile, prin așa zisele statute de plată, s'a adevărit a fi foarte nepractic și primitiv.

Pentru documentarea afirmărilor mele, e de-ajuns să mă refer la lungul istoric al întocmirii și plății acelor statute (Revizorat, Inspectorat, iarăși Revizorat, Administrație Financiară, Percepție, chitanțe învățătorilor).

Și pe lângă toată munca (inconștientă) ce se depune la aceste birouri, de regulă liquidarea salariilor, nu se poate face la o dată fixă în lună. Se întârzie din oarecare cauze, într'un fel ori altul. Adeseori însă, și când statutele de plată sunt terminate la timp, și învățătorii au obținut chitanțele, totuși salariile nu se pot ridica la 20 ale lunii, cauza: Percepțiile n'au numerar...

Și de-aici începe calvarul bieților noștri învățători, cari bat la ușa Percepției săptămâni și luni întregi până și pot ridica salariul. Cazuri sunt destule în județul nostru.

Câte pagube materiale de-aici!... E timpul în care relele aceste să se îndrepte. Învățătorii noștri dela cari se pretinde atât, trebuie să fie plătiți regulat în fiecare lună. Lucrul acesta se va putea face numai atunci când vor fi scoase din uz statutele de plată și se va introduce sistemul de plată a salariilor prin carnet, statornicindu-se zi de plată prima zi a lunii.

În acest scop, Administrațiile Financiare precum și Percepțiile lor, să fie astfel organizate încât să poată achita la această dată, toate salariile funcționarilor.

Tot cu promisiuni din partea Național-Tărâniștilor! Ni sau promis multe din partea lor însă puține s'au realizat. Și cele de mai sus tot promisiuni au fost... Se vede opera lor.

C. Pocu.

dații noștri în retragere se baricadează în restaurantul gării și de acolo cu o mitralieră a ținut la distanță pe dușman, încât câteva ore nu a putut ocupa peronul și clădirea gării.

Satul Predeal a trebuit să fie ocupat casă cu casă. Din mândrele vile nu a mai rămas la una decât mormane de ruine. Totul a fost distrus în această luptă pe viață și pe moarte. Și pretutindeni zăreau acela care se înfrățeau prin moarte cu pământul pe care îl apăraseră cu prețul vieții lor.

„Din șanțurile nivelate de bombardament, dintre dărâmaturi, apar cadavrele apărătorilor striviți între pământ și acoperișul de lemn. Ei s'au luptat ca niște viteji zile de-a rândul, cu fața întoarsă spre Ardeal”.

Așa își exprimă admirația un cronicar dușman în fața eroismului soldatului român.

Iar un altul ne descrie în lapidare fraze prăpădul de foc și fer sub care a trebuit să lupte, să reziste și să moară pentru stânca de piatră pe care o apăra, același soldat al nostru.

Așa a fost marea bătaie dela Predeal din ziua de 23 Octombrie a anului de veșnică și glorioasă amintire,

1916. Cu asemenea jertfe grele s'a înfăptuit România mare de astăzi, în care toți Românii suntem liberi să trăim în datinele noastre străbune și să vorbim, fără teamă, românește.

Noi n'am opus în fața tunurilor de toate calitățile ale dușmanilor, în fața armamentului lor complicat, decât sufletul nostru românesc, acest suflet însetat de o țară mare, acest suflet nobil, care trebuie să se întindă astăzi peste întreg pământul românesc, spre deplina noastră biruință.

Soldații noștri au stropit din belșug gila pe care o apărau. Și mărturie stau acolo modestele cruci înfipite deasupra locului unde dom cel înfrățit pe veci cu piatra tare a munților.

Am trecut în vara aceasta pe acolo. Am văzut cimitirele dela Predeal și Azuga. Crucii de lemn pe care ploile și vremea au șters numele, stau în mijlocul brazilor.

Le-am revăzut într'un amurg de August, când o ceață ușoară, umedă, se lăsa pe întinsul văilor ce vulau altădată de zbuclumul luptelor. Raze de soare, ultime raze de soare se stre-

De vorbă cu Badea Gheorghe.

Nori grei de toamnă își ușurau povara cernindu-și ca prin sită picurii reci, obraznici. Pe piața Impăratul Traian bălțile imăloase lăsau pe lăcți ce se îngânau cu cele ale paserilor resignate și înșruite la poalele vânzătoarelor moțioate până la os. Doar limbutele rațe și găfândeale găște păreau a înviora acest tablou posomorât, oferindu-se parcă să fie duse la un loc urcat, fie chiar și masa de bucătărie... numai să se mai primenească!

Dar bleștii oamenii?! Prin tina ce trece peste glesne, ai crede că te nămoleşti prin vre-un târgușor dela țară. Cine ar crede că la cinci pași de acest potop se găsește Cinema-Central cu pardosirea ei grandioasă de asfalt-extrafin?!

Aceasta a putut să răsară peste noapte ca din povești cu tot confortul; piața de paseri de alături a rămas aceeași părăsită și prăpădită, nici măcar gropile-i nu li-se umplu cu nisip.

Din atari reflexii de edilitate orășenească, pur-arădăună, mă trezește o voce răgușită:

— Ce te aduce, Domnule, prin popoul ăsta? Cel puțin DVoastră să fiți scutiți de frământarea acestei imălii noi sătenil...!

Intors spre cel ce mă agrăi recunosc alături de niște paseri ce se sbăteau în tină, pe Badea Gheorghe adăpostit în dreptul trăsorii cu umerii strânși într-o șubă ciuruită de vremuri și năcazuri.

— Ce zici la vreuna ca asta Badeo?!

— Ce să zic, așa trebuie să fie! E vremea ei! Aceea ce mă năcăjește este orbirea domnilor noștri, cari conduc orașul. Eu văd mai bine prin sita asta de ploaie și ei nu văd prin ochelarii cel groși... Se fac lucruri frumoase la ochi: grădini de flori în toate colțurile de străzi și aci pe piața asta nu se aduce nici-o trăsură de nisip. Ne lasă aici în glodul ăsta de mai mare

rușinea: Nu văd, domnii noștri, că răd străni în pumni văzând cum li-se umbliă lor în treabă să nu se imălească cumva pe ghetete când merg colea, la cinemană și noi — românii — ne putem îneca aci la câțiva pași în tină, noi sârmani pe cari ne aduce la oraș năcazul nu petrecerea.

— Chiar la de aceste mă gândeam și eu când m'ai agrăit, Badeo!

— Bine că se mai găsec și între DVoastră de acei, cari ne mai poartă de grijă! Dar nu cu vorba, ci ne-ar plăcea nouă sătenilor să vedem și fapte...

Badea clipl din dreptul cu multă semnificație și luându-mi brațul mă trase mai la o parte și-și continuă mersul ideilor:

Domnii noștri ne bat multe la urechi, ne îmbată cu multe verzi-uscate crezând că și noi suntem așa de orbi cum sunt dâșii cari nu vor să vadă tina asta prin care ne necăm pentru o bucată de pâine... Dar să trezesc și domnilor când pălesc ca și mai deunezi un domn senator, care voiă să facă referada prin Siria și a venit de acolo cu geamul spart la mașină. Apoi la Cinteiu când voiă să vorbească poporului și nu veni să-l asculte de cât angajații dela primărie: polițiștii și păzitorii de noapte. Crezi că nu li-se deschide nici acum ochii să vadă, că țărani s'au săturat de ei ca și oia de raie?!

— Așa să vede că domnilor nu voesc să se deștepte din visul lor de un an... încep și eu a dăpăna gândul Badea mă intrerupse srângându-mi mâna.

— Să se rezească odată și să se ducă cu Dumnezeu, că pe noi ne-au secătuit și stors cum storc eu apa ce curge pe șuba asta petecoasă!

ct.

Criza acută din sânul guvernului.

Nici nu a implinit un an de existență și actualul guvern este sfâșiat de grave și adânci fricțiuni între membrii care îl compun. Eia firesc să ajungă la această situație.

Partidul național-fărănesc a venit la cârma țării în urma unei demagogii deșănțate de 10 ani de zile în care au fost întrebuințate toate mijloacele de ponegrire a partidului liberal și de prezentarea lui ca dușman al națiunii. Când a ajuns la putere partidul național-fărănesc nu a putut să facă față imensei răspuneri ce-și asumase.

În primul rând partidul acesta nu a avut unitatea de acțiune și unitatea de vederi. El a rămas mai departe format

curau printre brazi înalți și scâldau într'un nimb de aur lemnul înegrit de vremi al anilor. Este veșnica, statornică glorie de care se vor împărtăși acei ce-și dorm somnul lor acolo, în peisajul pădurilor de brad și în zvonul de ape năvalnice.

Și am privit de sus, de pe culmea munților dela Predeal, cum în vale se întindea, pierzându-se în zările roșii ale amurgului, mărita și libera țară a Ardealului. Și, dincoace, spre Bușteni, strălucea, în bătaia razelor stinse ale soarelui, crucea înaltă durată în granit și fer, sus, pe creasta golașă a Caraimanului, în amintirea luptelor ce s'au purtat dela Predeal și până la Sinaia, pe valea Prahovei.

Deoparte era țara idealului, țara cântecelor fără de țară, miunea din basme, Ardealul liber, spre care muriseră eroii dela Predeal și de pretutindeni.

Și, dincolo, era crucea... Simbolică cruce ridicată aici în inima țării!

Tu stai acolo, cruce de granit de fer, dominând zările și vremurile, simbol al credinței ce ne-a însuflețit atunci când, sub ploaia de gloanțe, de obuze și de foc, am rezistat până la moarte; al acestei credințe nebiruite că pământul liber al Transilvaniei, pentru care au murit eroii dela Predeal și de pretutindeni, va fi al nostru în veclii veclilor.

prof. Ed. I. Găvănescu.

Parastas pentru fostul prefect al Aradului, Ion Georgescu.

După cum am anunțat în numărul precedent al ziarului, la 25 Octombrie s-a implinit un an decând Ion Georgescu, fostul prefect al județului Arad, a trecut intru cele eterne. Cu această dureroasă ocazie, soția decedatului, D-na Elena Georgescu, a ținut să prăznuiască creștinește amintirea regretatului dispărut printr'un parastas ce s-a oficiat Sâmbătă 26 Oct. (Sf. Dumitru) la Catedrala ortodoxă a orașului.

Coincidența a făcut ca în aceeași zi să se comemoreze 100 ani de la înscăunarea primului episcop român al Aradului, astfel că o bună parte dintre oficialități au fost nevoite să participe la ședința festivă ce s'a desfășurat la palatul Cultural în prezența ministrului Cultelor, a autorităților și a reprezentanților bisericești veniți din tot cuprinsul țării.

Totuși la parastas a asistat un public destul de numeros, care, prin prezența sa a ținut să aducă un pios omagiu memoriei dispărutului.

Slujba a fost oficiată de preoții: Popovici, Turicu, Codreanu și Vulpe din Timișoara.

În afară de membrii apropiați ai familiei am remarcat printre asistenți pe doamnele: Consuela Langier, Ing. St. Mateescu, Dr. Robu, jud. Orezeanu, Ing. Șapira, Ing. Petrescu, L-col. Săvoiu, Jud. Ionescu, Ing. Zamfirescu, Dr. Coțoiu, Dr. Spiru, etc.

Mai erau de față: întreaga delegație permanentă a organizației partidului național-liberal în frunte cu D-nii Dr. Mihai Marcuș și Dr. Ion Ursu, mulți membri ai organizației din oraș și județ, precum și o numeroasă delegație de țărani din județ.

După slujba de la Catedrală o parte a asistenței s-a dus la cimitirul orașului unde s'a mai oficiat o scurtă slujbă, după care familia a împărțit tuturor sătenilor adunați, pomana îndătinată.

La Congresul partidului național-liberal din orașul și județul ARAD, ce va avea loc

Vineri 8 Noembrie (Sf-ții Mihail și Gavril)

în Sala Teatrului Orășenesc

vor fi reprezentate toate organizațiile comunale din județul Arad, prin reprezentanții cei mai de frunte, gospodari și harnici, ai acestor comune.

Fruntașii satelor românești de pe văile Crișului și a Murășului, vor avea prilejul să asculte cuvântul respicat al celor mai de seamă conducători ai partidului național-liberal, în ceea ce privește actuala stare a treburilor obștești.

Unde duce prietenia guvernului cu Ungurii.

În zilele trecute a încetat de a mai apare „Reggelt Ujság”, unul dintre cele 6 ziare ungurești din Arad, cari apar zilnic.

Nu a fost zi, ca aceasta fițuică evreo-maghiară să nu publice cele mai neînchipuite minciuni și botjocuri despre tot ce este românesc. Nu a fost cruțată dinastia, regența, țara, oficiile statului, armata și partidele cari au în programul lor binele și tericirea Neamului nostru. În același timp, nu apărea un număr, în care să nu se preamărească Ungaria și toate aspirațiile de revizuire a tratatelor de pace, pe care le susțin descreerații dela Budapesta față de țara noastră și față de celelalte țări născute și mărite prin rectificarea istoriei emanată din tratatele de pace.

Timp de un an întreg, scribi dela acest ziar de bulevard și-au făcut de cap, fără ca Prefectura, ori poliția să le fi cerut socoteală, căci înaintea acestora erau mai prețioase prietenia și simpatiile de cari se bucura guvernul în presa iudeo-maghiară, decât cele mai arzătoare interese patriotice și naționale, cari erau zilnic terfelite de pirații condelului, aici, la frontiera țării.

Justiția și-a făcut datoria, căci a încercat în gâtul acestui ziar nu mai puțin, de cât 27 procese de presă, cari însă erau infructuoase pe urma protecției de care se bucurau Zamora S. János și Nagy Dániel, proprietarul și redactorul responsabil, înaintea celor ce au datoria să vegheze asupra bunului mers al treburilor din orașul și județul Arad. Ne putem face idee despre cele ce s'au scris în coloanele ziarului dispărut, dacă în curs de un an a fost încărcat de către justiție cu 27 procese de presă.

Guvernanților le-a venit însă bine când „Reggelt Ujság” atacă fără rezerve și într'un stil lipsit de urbanitate

partidele din opoziție și pe conducătorii acestora, căci având cu un colaborator mai mult, credeau că vor putea sufoca nemulțumirile populației față de guvernarea Dlui Maniu și a oamenilor săi.

Proprietarul și redactorul responsabil al ziarului adormit în sânul lui Avram, după ce și-au implinit misiunea în România-Mare neconturbați de nimeni. S'au furișat preste noapte în tubita lor Ungarie, de unde vor putea să-și continue și mai bine opera de ponegrire a țării românești, lăsând aici și o mulțime de datorii.]

Acum, după ce ambii au ajuns la adăpost, s'a oțiat, că au fost dinadins puși la cale să distrugă, să denigreze și să atace toate întocmirile de stat și pe bărbații cari poartă la suflet interesele mai înalte românești. S'a mai aflat și aceea, că Zamora S. János fusese învățător în Solnoc și că a fost unul dintre cei mai de seamă colaboratori ai lui Kun Béla, pe timpul comunistului.

Dându-se și în Ungaria amnistie, erau liberi „să se refugieze” din calea valahilor — vor zice ei, — căci aici au lucrat în dragă voie, după dorințele celor dela Budapesta.

După cele întâmplate, suntem în drept să ne întrebăm: Unde au fost Prefectura, Siguranța și Poliția în curs de un an? La ce s'a restrâns activitatea acestora, dacă ele nu au văzut și nu au auzit nimic din cele ce s'au petrecut aici, la 18 km. dela frontiera țării? Sub așa conducere și oblađuire, suntem noi și statul nostru, în siguranță? Este permis, ca de dragul parvenților și spionilor să lăsați să se distrugă aceea ce voi nu ați creat?

Iată unde am ajuns pe urma dragostei D-lui Maniu pentru Unguri și acoliții lor.

INFORMAȚIUNI.

Frați săteni,

La 8 Noembrie orele 11 dimineața veți asculta cuvântul autorizat al fruntașilor noștri

I. G. Duca
Dr. C. Angelescu
Gen. Moșoiu
Al. Lapedatu

și alții — cari vor vorbi despre năcazurile ce ni le-au pricinuit guvernării de astăzi, — la *Congresul organizației noastre* ce va avea loc în sala *Teatrului Orășenesc din Arad*.

Cercul de Recrutare Arad aduce la cunoștința tuturor gradelor inferioare din rezervă și miliții, că dela 2 Noembrie 1929 până la 16 XII. 1929 se face viza livretelor la Prefectura poliției Arad între orele 8—12 și 14—18

Instrucțiunile de detaliu se văd în publicațiunile afișate în oraș și la diferite autorități.

Acel cari nu se vor prezenta la viză vor fi dați ca nesupuși și li-se vor aplica sancțiunile art. 224 bis din Codul Justiției Militare.

Șeful Bir. II Mob. și

S-a remarcat că la parastasul oficiat în ziua de sf. Dumitru cu prilejul împlinirii unui an dela moartea fostului prefect al județului Ion Georgescu, un înalt personaj politic, care fusese în strânsă legătură atât cu răposatul cât și cu organizația liberală, deși prezent în Arad — sau în apropiere — și deși invitat, n-a ținut să ia parte.

Menționăm că a scăpat singura ocaziune ce i s-a prezentat și prin care ar fi putut dovedi în mod mărinimos că legăturile sale cu Aradul sunt ceva mai substanțiale decât niște simple și fortuite escapade vânătoarești.

Se observă adesea o damă însoțită de gardieni publici, purtând coșuri în mână și făcând târgul pe piață.

Intrebăm pe Dl Prefect al județului Arad dacă întrebunțarea acestor oameni plătiți de Stat pentru a face pe hamalii, cadreză cu adevărata menire ce trebuie să aiba, de a veghea și să menține ordinea publică,

Știri teatrale.

În ziua de 15 Noembrie turneul Teatrului Național va da o singură reprezentare cu piesa *Mary Dugan este vinovată?* piesă cu un caracter polițist, ce s'a jucat de nenumărate ori pe scenele teatrelor americane. În Europa s'a jucat deasemenea la Londra, Paris și Berlin cu un deosebit succes. La București piesa aceasta s'a reprezentat în Studioul Teatrului Național și critica a găsit interpretarea la înălțime. Ansamblul trupei are în frunte pe Dna Agepsina Macri-Eftimiu care joacă rolul Maryei Dugan, pe Dnii Petre Sturza, Psata, etc. Piesa se va reprezenta în decorurile în care a fost jucată la București.

La sfârșitul acestei luni se nunță turneul teatrului *Regina Maria* în frunte cu *V. Maximilian*. În repertoriu sunt succesele stagiunii *Topaze* și *Aventura Dui Dorjan*, care a reunit în anul trecut un deosebit succes pe scena teatrului din pasajul Comedia.

CONCERTE

În seara de 7 Noembrie va avea loc în sala de concerte a Palatului Minorilor concertul pianistului orb, dl *Julia Schlattner*.

La sfârșitul acestei luni vom avea două mari concerte date de marele violonist *George Enescu* în sala Palatului Cultural.

Va fi pentru iubitorii de muzică adevărată un fericit prilej de a asculta pe neuitatul *Enescu*, care a dus faima numelui românesc până dincolo de ocean, cucerind America, cu talentul său.

„Spionii“.

Cunoșteam până acum decurând o singură categorie de spioni profesioniști, cari lucrau și lucrează pentru interesele și în solda statelor interesate, pe așa ziișii spioni „naționali” sau agenți informatori etc. etc.

Aceștia au meritul de a preveni ori ce rău ar porni contra statului ce servesc, adică propria lor națiune dacă eventual nu sunt recrutați și din alte neamuri.

De curând însă, au apărut — ca ciupercile, după ploaie — o pleiadă de „spioni”, cari departe de a fi din categoria celor dintâi, au urâtul obicei, de a spiona chiar pe conaționali lor, din interese meschine politice.

Acești trespăduși, cari fac „sluj” înaintea stăpânilor lor, fac parte din cea mai deklasată specie umană, sunt lepra societății și cu aceste epitețe se pot numi și acei care patronază și încurajează această ceată de oameni perduți.

Uitați-vă prin cafenele, restaurante, prin piețele publice, pe străzi și pre-

tutindeni veți vedea diferite exemplare din aceste „URECHI LUNGI”, cari se trudesesc să prindă un cuvânt sau două din convorbirea pașnicilor cetățeni, pentruca apoi cu competența ce ar face cinste unor pensionari dela „Mărcuța”, să formeze note întregi evidențind vinovăția politică imaginară a celor ce nu sunt pe placul unor anumite persoane.

De ce atâta ură Domnilor?... de ce atâta murdărie sfințitească?... nu vă gândiți că acești spioni improvizați, acești oameni pierduți, oribili, desgustați, vor întoarce frontul odată contra patronilor de azi?...

Intrebunțați Domnilor această pleavă dar întrebunțați-o în alte direcțiuni că slavă Domnului! sunt atâtea direcțiuni în care se pot întrebunța în această țară blagoslovită de Dumnezeu și oropsită de oameni.

Vom vedea dacă a mai rămas un pic de obraz celor ce se știu cu musca pe căciulă.

Biclușcă.

Sub regimul „legalității”.

Odată cu venirea actului regim de tristă memorie s'a început subita înlocuire a funcționarilor vechi, cinstiți și cu experiență, prin oamenii regimului nepricepuți și cu activitate ce frizează parchetul.

Unora din funcționari li s'a invocat că au fost numiți în funcțiuni în ultimul timp, fiind puși în disponibilitate pentru ridicolul și stupidul motiv „economii bugetare.”

Altora li s'a invocat motivul tot atât de ridicol și stupid că sunt în etate fiind pensionați înainte de a avea vârsta prevăzută de lege.

Alții au fost mutați „în interese de serviciu” chiar în timpul iernii.

Alții vor fi declarați „inutili” sau mai exact indezirabili.

Alții în fine au fost suspendați pentru înscenări de care au fost absolviți de cari au fost încadrați. Este probabil ca acestora să li se invoace articolul 133 din legea organizării poliției și să fie puși în disponibilitate, ca unli ce n'au făcut serviciu 4 luni.

Un lucru ce n'au putu invoca încă actualii conducători a fost „incapacitatea,” ce li se va aplica lor ca fiind singurul apanaj ce-l caracterizează.

În locul funcționarilor ce l-au scos guvernul a numit oameni de-al lui, dintre cari voi expune un exemplar care în 10 luni de serviciu a avut o așa activitate, încât a reușit să fie depus de parchet cu toată protecția de care se bucura.

Odată cu venirea actualului regim, a fost numit în funcțiune de subcomisar diurnist la Prefectura Poliției Arad un oarecare Vălean Dumitru.

Venit la serviciu s'a manifestat printr-o vădită impertinență, bazat pe o pretinsă protecție a unui potentat de actualitate ceace s'a și adevărit. În adevăr ivindu-se la Prefectura Poliției Arad un post vacant de comisar, a fost numit în această funcțiune subcomisarul diurnist Văleanu, care s'a bucurat atât de protecția Ministerului de interne, cât și de susținerea Dui Dr. Moga Prefectul Poliției Arad, deși acesta propusese de formă după recomandarea Dui Inspector Administrativ Goma, pe fostul comisar Viădescu provenit din ofițer activ, care a fost însă pus în disponibilitate ca unli ce avea sufixul „escu” în coada numelui.

Încunjurat de dubla protecție cu care se făcea, Comisarul Văleanu s'a datat la o mulțime de fapte, chiar dela numirea sa în serviciu, printre cari citez:

1. A cerut și i s'a dat bani pentru serviciul ce făcea, pentru care are denunț.

2. A provocat și obținut pe nedrept închiderea localului Văduvei Csiki de către Prefectura Poliției Arad, fapt pentru care s'a făcut reclamație.

3. A alcătuit instrucțiuni pentru casele de toleranță, pe cari le-a vândut cu prețuri mari.

4. Confisca banii dela jocul de cărți prin cafenea fără a adresa acte, pentru care are denunț.

5. A fost căutat în mod stăruitor de către directorul acelei cafenele, prin

2 scrisori și chiar prin vizita sa la domiciliul men, unde credea că locuște Comisarul Văleanu. Scrisorile s'au depus la parchetul împreună cu denunțul ce s'a făcut.

6. A fost reclamat pentrucă a arestat fără motiv pe învățătoarea Cipres.

7. A bătut în mod sălbatic noaptea în localul Prefecturii Poliției pe fostul agent de siguranță Dărăbăneanu, care fusese arestat de Dr. Moga, Prefectul Poliției Arad pe nedrept, după cum s'a dovedit de către Parchet, pentru care s'a făcut reclamație la timp.

8. A bătut deasemenea crunt pe niște ziaristi și pe un socialist, fapte cari au fost reclamate la timp.

9. A provocat conflictul cu Locotenentul Moisescu din Regimentul I Roșiori despre care ziarul *Ordinea* a vorbit la timp și pentru care s'a făcut anchetă mixtă.

10. A încasat bani (când n'avea cădere), dela diferite persoane ce aveau mandate de arestare și cari intrau în prevederile recentei amnestii, însușindu-și banii, lucru dovedit cu declarațiile lui Zucko Jon, Feler Jacob și Wiltz Filip ce erau în cauză și însăși chitanța comisarului Văleanu.

Toate aceste fapte alcătuiesc voluminosul dosar Nr. 378 | 1929 al vestitului Comisar Văleanu, căruia Parchetul Tribunalului Arad cu adresa Nr. 12317 din 29 VIII 1929 către Ministerul de Interne i-a cerut suspendarea din serviciu, ceace s'a întâmplat și pe cari le-au relevat la timp ziarele locale, deși li s'a pus în vedere să nu mai scrie contra Comisarului Văleanu de către Dl Prefect al Poliției Arad.

A fost suficient înă Comisarului Văleanu să meargă la București cu permisul de călătorie gratuită pe C. F. R., pentruca Dl. Ministru Vaida să dispună nu numai contramandarea suspendării ordonată de Ministerul de Interne, dar și încadrarea numelui Comisar, cu toată opunerea Comisiunii de încadrări, față de faptele Comisarului Văleanu.

Cu toate acestea Parchetul Tribunalului Arad nu s'a intimidat, ci în unire cu Judecătorul de Instrucție al Cabinetului I, au lansat contra Comisarului Văleanu mandatul de arestare No. 4791 din 21 X 1929 care a fost confirmat de Tribunalul Arad pe ziua de 22 X 1929, fixându-se termenul de judecată pentru ziua de 5. XI 1929.

Spre a răzbuna depunerea Comisarului Văleanu, actualul Chestor al Poliției Municipiului Arad, a revocat din serviciu pe agentul Trifu Ioan care informase una din faptele numelui Comisar, pentru ridicolul motiv de „divulgare de secret”. Această solidaritate foarte semnificativă a Dui Dr. Moga, denotă o toleranță a faptelor subalternului Dsale.

Dacă denunțătorii potlogărilor sunt pedepsiți de actualul regim, dorim să știm ce merită făptuitorii.

Arad, 1 I XI 1929

Căpitan în retr.
A. Cioculescu.
Str. Crișan No. 5

La 8 Noembrie
Congresul partidului național-liberal din orașul și județul Arad.
în Sala Teatrului Orășenesc

Tiparul Tipografiei Diecezane, Arad